Eduskunnan ympäristövaliokunta
tiistai 17.09.2024 klo 10.00

Asia: VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Osastopäällikkö Juha Savolainen
Kehityspoliittinen osasto
Ulkoministeriö
keo-01@gov.fi

1) Suomi tukee maailmanlaajuista kestävää siirtymää

Suomi pyrkii ilmasto- ja ympäristödiplomatian keinoin edistämään **maailmanlaajuista siirtymää vähähiilisiin, ilmastokestäviin ja luonnon monimuotoisuutta turvaaviin yhteiskuntiin**. Suomi tukee kehittyvien maiden toimia ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa sekä luontokadon pysäyttämistä kansainvälisten sopimusvelvoitteidensa mukaisesti. Tuki kehittyville maille on tärkeää kansainvälisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi, mutta myös maiden vakauden ja hyvinvoinnin kannalta osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Edistämällä vastuullisesti ja läpinäkyvästi toteutettavaa puhdasta ja digitaalista siirtymää voidaan luoda **kysyntää suomalaisyritysten tuotteille ja ratkaisuille**. Suomi edistää erityisesti **metsä-, vesi- ja meteorologia-osaamisensa** hyödyntämistä kehittyvissä maissa sekä näiden alojen toimijoiden pääsyä kansainvälisen rahoituksen piiriin.

Tuki kehitysmaiden ilmastotoimille kanavoituu osana Suomen kehitysyhteistyörahoitusta. Tällä hallituskaudella suurin osa tuesta jaettaneen monenkeskisten kanavien (kuten Vihreä ilmastorahasto), lainojen ja sijoitusten sekä kansalaisjärjestöhankkeiden kautta kahdenvälisten maaohjelmien vähennyttyä. Raportoitavaan ilmastorahoitukseen saatiin vuonna 2022 mukaan ensimmäistä kertaa myös muu virallinen ilmastorahoitus (Other Official Flows, OOF), jota ei raportoida kehitysyhteistyövaraksi (ODA). Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen taso tulee laskemaan kehitysyhteistyömäärärahojen merkittävistä vähennyksistä johtuen.

Osana **Suomen ja Ukrainan ympäristöministeriöiden allekirjoittaman ympäristöalan yhteistyöpöytäkirjan** toimeenpanoa rahoitetaan instituutioiden välisen kehitysyhteistyön instrumentin hankkeita (IKI) sodan ympäristötuhojen arvioimiseksi ja Ukrainan ympäristöhallinnon kehittämiseksi. Suomen ilmatieteenlaitoksen (IL) ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) hankkeet ovat jo käynnissä, Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) hanke on suunnitteilla. Lisäksi Suomi rahoittaa YK:n ympäristöohjelman (UNEP) ja Ukrainan ympäristönsuojelu- ja luonnonvaraministeriön yhteistä aloitetta vihreän ja kestävän elpymisen edistämiseksi ja sodan ympäristövaikutusten arvioimiseksi vuosina 2024-27.

2) Moderni, kokonaisvaltaisempi kehityspolitiikka

Kehityspolitiikan osalta hallituksen kesällä julkaisemat ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko **täydentävät toisiaan**. Yhdessä ne antavat vahvan, yhtenäisen viestin kehityspolitiikan roolista ulkopolitiikassa. Suomen kehityspolitiikka **perustuu YK:ssa yhteisesti sovittuihin kestävän kehityksen tavoitteisiin**. Kehitysyhteistyön painopisteet ovat naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien, seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen sekä koulutus ja ilmastotoimet. Suomi toimii pitkäjänteiseen ja vahvaan arvopohjaan nojaten.

Kehityspolitiikassa on pitkään ollut käynnissä **muutos avunantaja-vastaanottaja -suhteesta tasavertaisiin kumppanuuksiin**. Suomen tavoitteena on rakentaa kehittyvien maiden kanssa tasavertaisia ja kestäviä kumppanuuksia, jotka perustuvat molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen. Suhteita tarkastellaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja samalla tuodaan esiin suomalaista toimijuutta ja lisäarvoa. Agenda koskettaa Suomen ulkosuhteita laajasti valtaosan maailman maista lukeutuessa kehitysrahoituksen piiriin.

3) Kehitysyhteistyön jatkuvuus toteutetaan keskeisten kumppanien kautta

Merkittävä osa Suomen kehitysyhteistyön määrärahoista kohdennetaan yleistukena YK:n kehitysjärjestöille sekä kansainvälisen humanitaarisen järjestelmän kautta haavoittuvimpien auttamista painottaen. Myös tuki kansainvälisille kehitysrahastoille sekä suomalaisille kansalaisjärjestöille kohdistuu merkittävissä määrin köyhimpiin maihin.

Tehtyjen sopeutusten valossa näiden **keskitettyjen rahoituspanostusten strateginen merkitys kasvaa**. Suomi vaikuttaa johtokuntatyössä kansainväliseen oikeuteen perustuvaa järjestelmää tukien.

YK-järjestelmältä edellytetään tuloksellista toimintaa ja rahoituksen kanavoitumista maatasolle valvotaan. **Yleistuki mahdollistaa profiloitumisen maatasolla Suomelle keskeisissä teemoissa**, kuten naisten poliittinen osallistuminen ja vammaisten henkilöiden oikeudet.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon mukaisesti Suomi korostaa **YK:n ympäristöohjelman (UNEP) keskeistä roolia** globaalin ympäristöagendan asettaja, ja edistää myös YK:ssa johdonmukaisesti ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä sekä ympäristön suojelua.

4) Rahoituksen laajempi vaikutus mahdollistetaan yhteistyöllä

Kehitysavun osuus kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa on parhaimmillaan muita rahoituslähteitä tukeva. Suomi käyttää jatkossa **osan kehitysmäärärahoistaan katalyyttisesti** kohdentaen rahoitusta yksityissektorin yhteistyön kautta maihin ja toimialoihin, joissa on mahdollista saada yritykset ja yksityinen rahoitus mukaan työhön. Työtä ei tehdä yksin Suomena, vaan osana EU:ta sekä USA:n ja muiden samanmielisten rahoittajien kanssa. Suomi edistää maatasolla kehitys- ja vientirahoituksen koordinoitua käyttöä, ja kansallisesti yhteistyön tulee olla saumatonta ulkoministeriön ja muiden Team Finland -toimijoiden kesken yrityskentän osallistamiseksi.